

נכסי קמי יתמי רמו מדין ירושה, והרי ודאי שלא מוטל עליהם לקברה!

אלא, כך אמר רב מתנה: האומר על עצמו: אם מת הוא — לא תקברוהו מנכסיו, אלא מן הצדקה, אין שומעין לו⁽¹⁹⁾. משום שלא כל הימנו שיעשיר את בניו על ידי שלא יצטרכו להוציא הוצאות על קבורתו — ויפיל את עצמו על הציבור.

מתנתין:

לעולם היא ברשות האב, עד שתכנס לרשות הבעל⁽²⁰⁾ לנשואין. דהיינו, שתכנס לחופה לשם נשואין.

וכל עוד שלא נכנסה לרשות הבעל, הרי שאם היא מאורסת לכהן — אינה אוכלת בתרומה, וכן זכאי בה האב ככל זכות אב בבתו.

מסר האב את בתו לשלוחי⁽²¹⁾ הבעל שבאו לקחתה לצורך נשואין — הרי היא נחשבת

אמר רב חייא בר אבין אמר רב הונא: מי שהלך למדינת הים, ומתה אשתו, בית דין יורדין לנכסיו, וקוברין אותה לפי כבודו.

ותמהינן: דווקא לפי כבודו קוברין אותה — ולא לפי כבודה, ואף אם כבודה רב יותר? והרי אף למאן דאמר שאינה עולה עמו לאחר מיתה, על כל פנים אינה יורדת עמו!

ומבארין: אימא: לא רק לפי כבודה קוברין אותה, אלא אף לפי כבודו, אם הוא רב יותר. והא קא משמע לן רב הונא, שעולה עמו ואינה יורדת עמו — ואפילו לאחר מיתה.

אמר רב מתנה, האומר בשעת מיתתו: אם מתה אשתו, לא תקברוהו מנכסיו — שומעין לו. שכיון שהוא מת בחייה, והיא גובה כתובתה, אינו חייב לקברה. כדתנן לקמן [צה ב]: יורשיה יורשי כתובתה — חייבין בקבורתה.

ומקשינן: מאי שנא כי אמר כך, דאמרינן דנפלי נכסי קמי יתמי, ואין מוטל עליהם לקברה, הרי כי לא אמר כך נמי, סוף סוף

ע"ב, ד"ה באין], דאין להביא ראיה מהכא, דאמרינן שאם אמר שלא יקברוהו מנכסיו — אין שומעין לו, שבאמת רוצה הוא שיקברוהו, אלא שמתכוין להפיל עצמו על הציבור, ולהעשיר את בניו.

20. כך היא הגירסה שלפנינו. וכתבו התוס' שאין זו הגירסה הנכונה, אלא הכי גרסינן: "עד שתכנס לחופה", שאם לא כן, הוה משמע עד שימסור האב לשלוחי הבעל. עיי"ש.

21. הקשה ההפלאה, אמאי נקט "שלוחי", לשון רבים? ודייק מזה, דבעינן דווקא שני שלוחים,

מסתמא שניחא ליה גם בצדקה, דרך בני אדם לתת צדקה. ועוד, שממונו של אדם משועבד לעשות בו צדקה. עיי"ש.

19. הגמ' במס' סנהדרין [מ"ו ע"ב] מסתפקת אם קבורה משום בזיונא, דהיינו, שלא יתבזה לעין כל, או משום כפרה, דהיינו שהטמנה זו, שמורידים ומשפילין אותו — כפרה היא לו. ונפקא מינה אם אדם אומר שלא יקברוהו, שאם קבורה משום כפרה, הרי אדם זה לא בעי כפרה. ואף אם יקברוהו, לא תהיה לו בזה כפרה. אבל אם משום בזיוני, לאו כל כמיניה, שהרי בזיון הוא לקרוביו! וכתבו התוס' במס' בכורות [נ"ב

כבר ברשות הבעל.

הלך האב ובתו עם שלוחי הבעל, או שחלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל — הרי שהיא עדיין ברשות האב.

מסרה האב לשלוחיו שביאווה לבעלה, ופגשו שלוחי האב את שלוחי הבעל בדרך, ומסרו שלוחי האב את הבת לשלוחי הבעל — הרי היא ברשות הבעל.

גמרא:

מאי האי דקתני "לעולם היא ברשות האב"?

ומבארין: לאפוקי מדברי משנה ראשונה להלן [נז ב] (22).

דתנן התם: אם תבעה הבעל להכין עצמה לנשואין, והגיע סוף הזמן שנותנין לה להכין עצמה, דהיינו שנים עשר חודש שנותנין לבתולה, או שלשים לבתולה להכין עצמה — ולא נישאו עדיין, וכגון שעכב החתן, או שהיה אונס שלו, אוכלות משלו, ובנות ישראל המאורסות לכהן אוכלות בתרומה.

קא משמע לן התנא של משנתינו בזה ששנה: "לעולם היא ברשות האב", שאף בכהאי גוונא, עדיין היא ברשות האב (23).

שנינו במשנתינו: מסר האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל וכו'.

אמר רב: מסירתה לשלוחי הבעל נחשבת כמסירה לחופה לכל ענין. דהיינו, ליורשה, וליטמא לה, ולמעשה ידיה, ולכל דבר איש באשה.

חזין מלענין אכילת תרומה. שאם בעלה כהן, אינה אוכלת בתרומה — עד שתכנס לחופה.

והטעם, משום שרב סובר שהטעם שארוסה אינה אוכלת בתרומה — משום סימפון הוא. דהיינו, שחוששים שמא ימצא בה הבעל מום, ויהיו קידושיה קידושי טעות. והרי טעם זה שייך אף עתה, שנמסרה לשלוחי הבעל — עד שתכנס לחופה, שאז יבדקנה בעלה.

ורב אסי אמר: אף לענין אכילת תרומה נחשבת המסירה לשלוחי הבעל — כמסירה לחופה.

והיינו משום שהוא סובר, שהטעם שארוסה אינה אוכלת בתרומה, משום שחוששין אנו שמא ימזגו לה כוס של תרומה בבית אביה, ותשקה מאותה כוס לאחיה ואחיותיה. ולכן, עתה, שנמסרה לשלוחי הבעל, שאין אחיה ואחיותיה אצלה — מותר לה לאכול בתרומה (24).

23. עיי' בתוס' רי"ד, שכתב, דאף דאמרינן הכא "לאפוקי ממשנה ראשונה", לא נתבטלה משנה ראשונה לענין מזונות, שאם מעכב הבעל מלכנוס, חייב במזונותיה.

24. כך פירש רש"י. והקשה ר"י, הרי אפילו עולא שמפרש שטעם משנה ראשונה הוא שמא

כיון שאין דבר שבערוה פחות משנים. וכיון ששליח נעשה עד, הרי השלוחין נעשים עדים על המסירה לבעל.

22. אע"ג דתנן הכי בהדיא להלן [נז ע"א]: "זו משנה ראשונה. ב"ד של אחריהם אמרו כו", כן דרך התנאים, להשמיענו בקוצר דבר, אע"ג דכבר השמיענו את אותו דבר במקום אחר. תוס'.

איתיביה רב הונא לרב אסי, ואמרי לה הייא
בר רב לרב אסי — ממשנתינו:

לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה,
והרי אמרנו שחידוש משנתינו הוא, שאף
לענין תרומה הרי היא ברשות האב — עד
שתכנס לחופה, אף שנמסרה כבר לשלוחי
הבעל!

אמר להו רב לרב הונא ולחייא בנו: לאו
אמינא לכו לא תיזלו בתר איפכא? כלומר,
האם לא אמרתי לכם שלא תשיבו בבית
המדרש ממשנה הנהפכת לשני צדדים,
שיוכל המתרץ לתרץ את משמעותה אחר
דבריו?

הרי יכול רב אסי לשנויי לכו, שמה ששינונו
במשנה: "עד שתכנס לחופה", היינו מסירה
לשלוחי הבעל. שמסירתה לשלוחי הבעל —
זו היא כניסתה לחופה.

ושמואל אמר: לעניין ירושתה הוא שמועילה
מסירה לשלוחי הבעל. והיינו, שאם מתה
בדרך, הבעל יורש את נדונייתה. ואף על גב
שאמרינן לקמן שאין האיש יורש את אשתו
ארוסה, מכל מקום כאן, כיון שכבר נמסרה
לשלוחי הבעל, מחל האב על נדונייתה
מחמת קירוב נישואין.

אבל לענין שאר דברים, אין מועילה מסירתה
לשלוחי הבעל⁽²⁵⁾.

ריש לקיש אמר: לעניין כתובתה הוא
שמועילה מסירתה.

והוינן בה: מה שאמר ריש לקיש שלענין
כתובתה מועילה מסירתה — מאי היא?

אם הכוונה היא דאי מתה ירית לה [שירוש
את נדונייתה], היינו מה דאמר שמואל!

אמר רבינא: "לכתובתה" שאמר ריש לקיש
— הכוונה לומר שאם מת הבעל לאחר
שנמסרה לשלוחיו, נחשבת הבת כאלמנה מן
הנישואין, וכתובתה מאדם אחר שתינשא לו
— שיעורה מנה כדין אלמנה, ולא מאתיים
זו כדין בתולה.

רבי יוחנן ורבי חנינא דאמרי תרוייהו:
מסירתה לשלוחי הבעל נחשבת כאילו נכנסה
לרשותו לכל דבר, ואף לענין תרומה, שאם
הוא כהן, אוכלת כבר בתרומה.

מיתיבי: אם הלך האב ובתו עם שלוחי
הבעל, או שהלכו שלוחי האב ובתו עם
שלוחי הבעל, או שהיתה לה חצר בדרך,
ונכנסה עמו, עם בעלה, ללין שם כשאר
לינות בעלמא, ולא לשם נישואין, אף על פי
שכתובתה, דהיינו המטלטלין שיחד לה
אביה לנדונייתה, נמצאים כבר בבית בעלה,
אם מתה — אביה יורשה, ולא בעלה.

ארוסה אוכלת — היינו משום סימפון.
ומשמסרה — תו ליכא למיחש להכי, שמסתמא
בדקה שלוחי הבעל. ועיי' בתוס' שהאריכו עוד.

25. כתבו התוס', דלא אתא שמואל לאפוקי
הפרת נדרים, דהא תנא דבי רבי ישמעאל בסמוך

ימזגו לה כוס, מודה הוא שלמשנה אחרונה
הטעם משום סימפון, והרי ע"כ רב אסי מדבר
לפי משנה אחרונה, שהרי הוא מדבר על
משנתינו, שאינה כמשנה ראשונה, כדאמרינן
לעיל!

ופירש ר"י, דסבירא ליה לרב אסי דהא דאין

אמר רב אשי: כל הברייתא — סתמי סתמי קתני.

דהיינו, בין מה ששנינו ברישא של הברייתא: "נכנסה עמו ללין", ובין מה ששנינו בסיפא: "נכנסה עמו לשום נשואין", לא מדובר שפירשה שנכנסת עמו לשם לינה או לשם נשואין, אלא מדובר שנכנסה סתם.

והתנא מבאר, שאם נכנסו לחצר שלה, סתם כניסה לחצר דידה — ללין לינה רגילה היא, ולא לשם נשואין.

ואילו כשנכנסו לחצר שלו, סתם כניסה לחצר דידה — לשם נשואין היא.

תנא: מסר האב את בתו לשלוחי הבעל — וזינתה כשהיתה ברשותם, הרי דינה של זו כחנק כנשואה, ולא בסקילה כארוסה.

מנא הני מילי?

אמר רב אמי בר חמא, דאמר קרא גבי נערה מאורסה שזינתה: "לזנות בית אביה". ודורשים ממקרא זה: פרט לשמסר האב את בתו לשלוחי הבעל, וזינתה ברשותם, שאז אין דינה בסקילה כארוסה, אלא בחנק — כנשואה.

ומקשינן: ואימא שנדרוש מהפסוק: פרט לזינתה משנכנסה לחופה — ועדיין לא

אבל אם מסר האב את בתו לשלוחי הבעל, או שמסרו שלוחי האב את הבת לשלוחי הבעל, או שהיתה לו חצר בדרך, ונכנסה עמו לשם לשום נשואין, אזי אף על פי שכתובתה עדיין בבית אביה, אם מתה — בעלה יורשה.

כמה דברים אמורים — לענין ירושתה. אבל לענין תרומה, אין אשה אוכלת בתרומה — עד שתכנס לחופה.

תיובתא דכולהו אמוראים שנחלקו על שמואל, וסבירא להו שמסירתה לכל, ואף לתרומה! (26)

ומסקינן: תיובתא.

ותמהינן: הא ברייתא גופא קשיא!

אמרת ברישא דברייתא: נכנסה עמו ללין. משמע, טעמא דנכנסה בדווקא ללין לינה כשאר לינות, הא אם נכנסה עמו סתמא — אמרינן שלשם נשואין נכנסו, וזו היא כניסתה לחופה, ואף על פי שלא נבעלה — הוי נשואין.

אימא סיפא: נכנסה עמו לשם נשואין. משמע, דווקא אם נכנסה בדווקא לשם נשואין, הא אם נכנסה עמו סתמא — הרי זו כניסה ללין, ולא לשם נשואין!

אלא אפילו לירשה, דהוה ס"ד שכיין שירושת הבעל תקנתא דרבנן היא, במסר לשלוחיו — לא תקנו לו ירושה, קא משמע לן שמואל, דאפ"ה ירשה. עיי"ש.

26. כך כתב רש"י. וכן כתבו התוס', דהך "תיובתא דכולהו" לאו דווקא, אלא הוה תיובתא

דהויה ברשות הבעל להפרת נדריה, ויצתה מרשות האב! ומסתבר שהוא הדין שמיטמא לה, כיון דאפקה רחמנא מסקילה לחנק, דמהתם יליף לכל מילי. אלא שמואל למעוטי תרומה אתי. ומה שנקט שמואל דווקא "ירושתה" — לרבותא נקט. דלא מיבעיא ליטמא לה ולהפרת נדריה, דהויה המסירה לשלוחי הבעל כחופה,

והוינן בה: ממה ששינינו במשנתנו "הרי היא ברשות הבעל", משמע שאף אם חזרה לבסוף לבית אביה, כבר יצאה מרשות האב.

וכיון שדין זה שיצאה מרשות האב מט-א כשנמסרה לשלוחי הבעל, נלמד מהמקרא "לזנות בית אביה", אימא שהיכא דהררא לבי נשא [כשחזרה לבית אביה], הררא למילתא קמייתא, ואם זינתה — יהא דינה בסקילה! (27)

אמר רבא: הווא, אותו מקרה, שחזרה לבית אביה — כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל, שאינה חוזרת להיות כמי שלא נמסרה לשלוחין.

דתנא דבי רבי ישמעאל: כתוב: "ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה".

ועתה, במה מדבר הכתוב?

אם מדובר באלמנה וגרושה מן הנישואין, מזה תלמוד לומר? מה החידוש במקרא זה? והלא מוצאת היא מכלל אב, שהרי כבר נשאת, ומוצאת היא גם מכלל בעל, שהרי היא אלמנה או גרושה, ואם כן, ודאי שכל אשר אסרה על נפשה — יקום עליה!

אלא, על כרחך שאין מדובר באלמנה וגרושה מן הנישואין, אלא מן האירוסין. וכך היא כוונת הכתוב:

הרי שמסר האב את בתו לשלוחי הבעל, או שמסרו שלוחי האב את הבת לשלוחי הבעל,

נבעלה, שאז דינה בחנק כנשואה [ומחדש לנו המקרא, שאף שהיא בתולה עדיין, מכל מקום, כיון שנכנסה כבר לחופה, דינה בחנק].

אבל אם רק נמסרה לשלוחי הבעל, שלא נכנסה עדיין לחופה, נאמר שעדיין דינה כארוסה, שעדיין היא נקראת "בית אביה"?!?

אמר רבא: אמר לי אמי, מיעוט בתולה שנכנסה לחופה ולא נבעלה — בהדיא כתיבא בתורה.

שנאמר באותו ענין: "כי יהיה נערה בתולה מאורשה לאיש", ודורשים: נערה דווקא בסקילה — ולא בוגרת.

בתולה דווקא — ולא בעולה.

מאורשה דווקא — ולא נשואה.

ועתה, מאי הוא המיעוט של "מאורשה — ולא נשואה"?

אילימא שממעטין נשואה ממש, דהיינו, שנכנסה לחופה ונבעלה, ודאי שאי אפשר לומר כך, שהרי היינו המיעוט של "בתולה — ולא בעולה", שהרי נשואה ממש — בעולה היא!

אלא לאו, צריך לומר שהמיעוט מדובר באשה שנכנסה לחופה — ולא נבעלה!

ואם כן, על כרחך, שמהמקרא של "לזנות בית אביה" ממעטים נערה שנמסרה לשלוחי הבעל — וזינתה.

אע"ג דלא הוי תיובתא אלא אחד.

27. כתב רש"י שאינה קושיה כל כך, אלא בעיא

להנהו דאמרי אף לתרומה. וכענין זה מצינו במס' בבא בתרא [קכ"ט ע"ב] גבי מחלק נכסיו על פיו, שנקט הש"ס לשון תיובתא דכולהו,